
**Služby ve venkovských regionech Česka –
kvantitativní hodnocení změn v uplynulém
transformačním období (příspěvek ke studiu
venkova)**

Zdeněk Szczyrba

David Fiedor

Josef Kunc

Úvod

- **Před r. 1989** – nivelizace služeb (model střediskové soustavy osídlení)
- **Po r. 1989** - sílí tendence změny územně obslužných parametrů (vybavenost území službami a jejich dostupnost) a zvyšující se kontrastnosti urbanizovaných a periferních území (Musil, Müller 2008)
 - Náprava obslužných relací v modelu středisko-zázemí může být vnímána jako **principiální omezení obslužnosti** (kvality života) ve venkovských obcích (střediskových i nestřediskových), resp. v některých typech venkova
 - Sílí koncentrace sektoru služeb (komerční služby) + zásahy „shora“ (optimalizace veřejných služeb) ⇒ **omezení dostupnosti**

Výzkumné otázky

- Služby udržují sociální strukturu venkovských obcí (Halseth, Ryser 2006, Karlsson 2012)
- Služby jsou nedílnou součástí každodenního života obyvatel venkovského prostoru (*everyday life infrastructure*)
- Existují reálné **obavy z nepřiměřených sociálně prostorových nerovností** (Moseley a kol. 2004, Nørgaard 2011)?

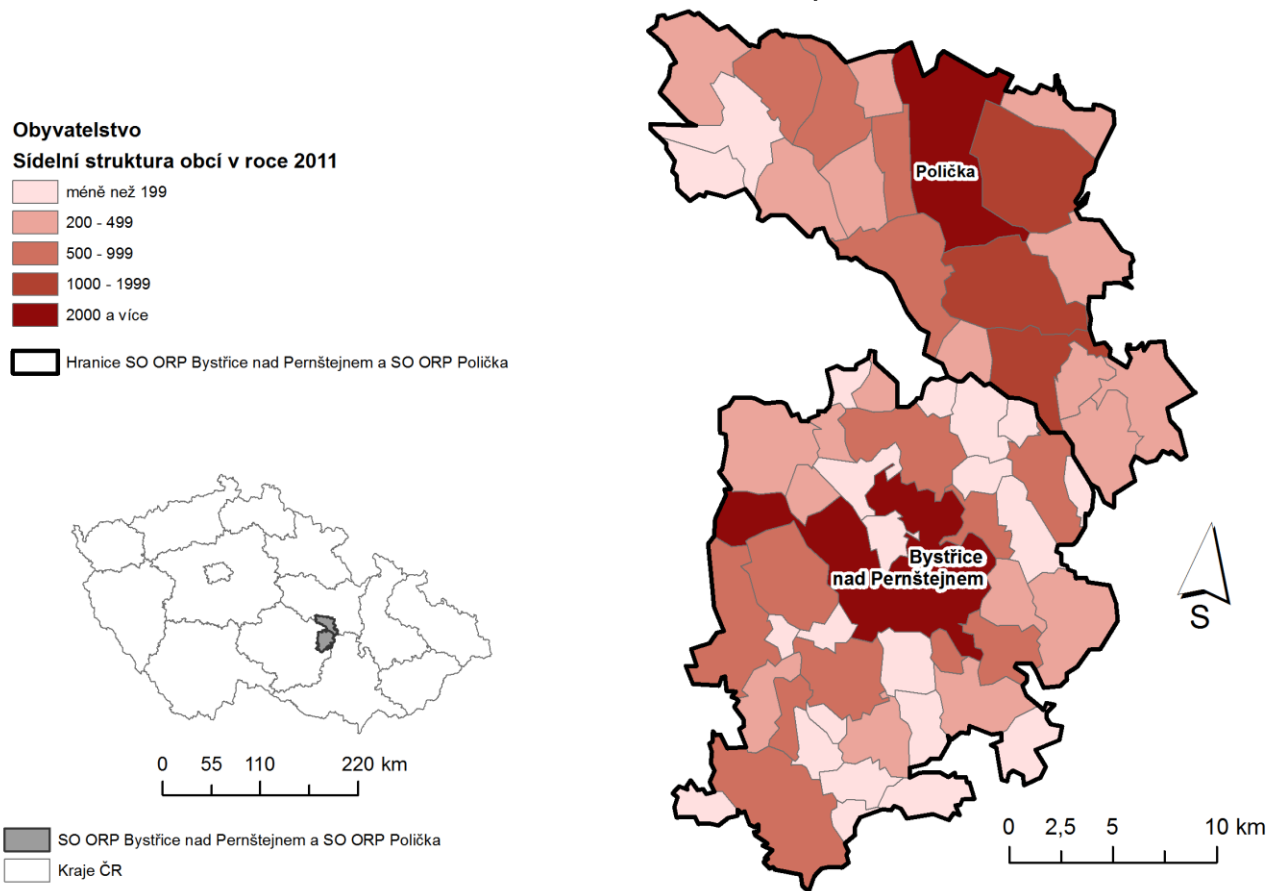
- Nedochozí již k nežádoucí transformaci sociální sítě a vzniku „obslužných pouští“?
- Je venkovský prostor zajímavý pro poskytovatele služeb?
 - příklad: spotřební družstva a venkov
- ⇒ nabízí se prostor pro výzkum ...

Cíle a metody

- Hlavní cíl: analýza kvantitativních změn v sektoru služeb obyvatelstvu ve venkovském prostoru během uplynulých dvou dekád
 - venkovský prostor: SO ORP Bystřice nad Pernštejnem a Polička
- Byly hodnoceny tyto služby: školství, zdravotnictví, sociální služby (veřejné) a maloobchod (komerční)
- Základem byl terénní výzkum (Mazánková 2011, Schaffer 2011) – aktualizace k 31. 3. 2013
- Metodické východisko: Šetření občanské vybavenosti sídel (FSÚ, 1987)
a retrospektivní výzkum nahrazující chybějící data z doby před rokem 1989 (Lauko, 2003)

Zájmové území

Obr. 1: Sídlní struktura obcí sledovaného zemí (k 31. 12. 2011)

Tab. 1: Populační vývoj v centru a zázemí sledovaných venkovských regionů

		SO ORP Bystřice nad Pernštejnem		SO ORP Polička	
		<i>centrum</i>	<i>zázemí</i>	<i>centrum</i>	<i>zázemí</i>
Stav obyvatelstva k 1.1.	1992	9196	12635	8989	10501
	2002	9026	12028	9188	10389
	2012	8571	11788	8971	10718
Index změny počtu obyv. (%)	2012/1992	93,9	93,3	99,8	102,1
Narození	1992-2001	910	1261	1003	1186
	2002-2011	820	1129	919	1084
Zemřelí	1992-2001	684	1726	668	1208
	2002-2011	741	1444	895	1073
Přistěhovalí	1992-2001	1318	2338	1585	2002
	2002-2011	1174	2262	1430	2310
Vystěhovalí	1992-2001	1607	2452	1500	2145
	2002-2011	1723	2228	1770	2003
Přirozený přírůstek	1992-2001	226	-465	234	-22
	2002-2011	79	-315	24	11
Migrační saldo	1992-2001	-289	-114	85	-143
	2002-2011	-549	34	-340	307
Celkový přírůstek	1992-2001	-63	-579	319	-165
	2002-2011	-470	-281	-316	318

Zdroj: vlastní zpracování z dat CSU, 2012

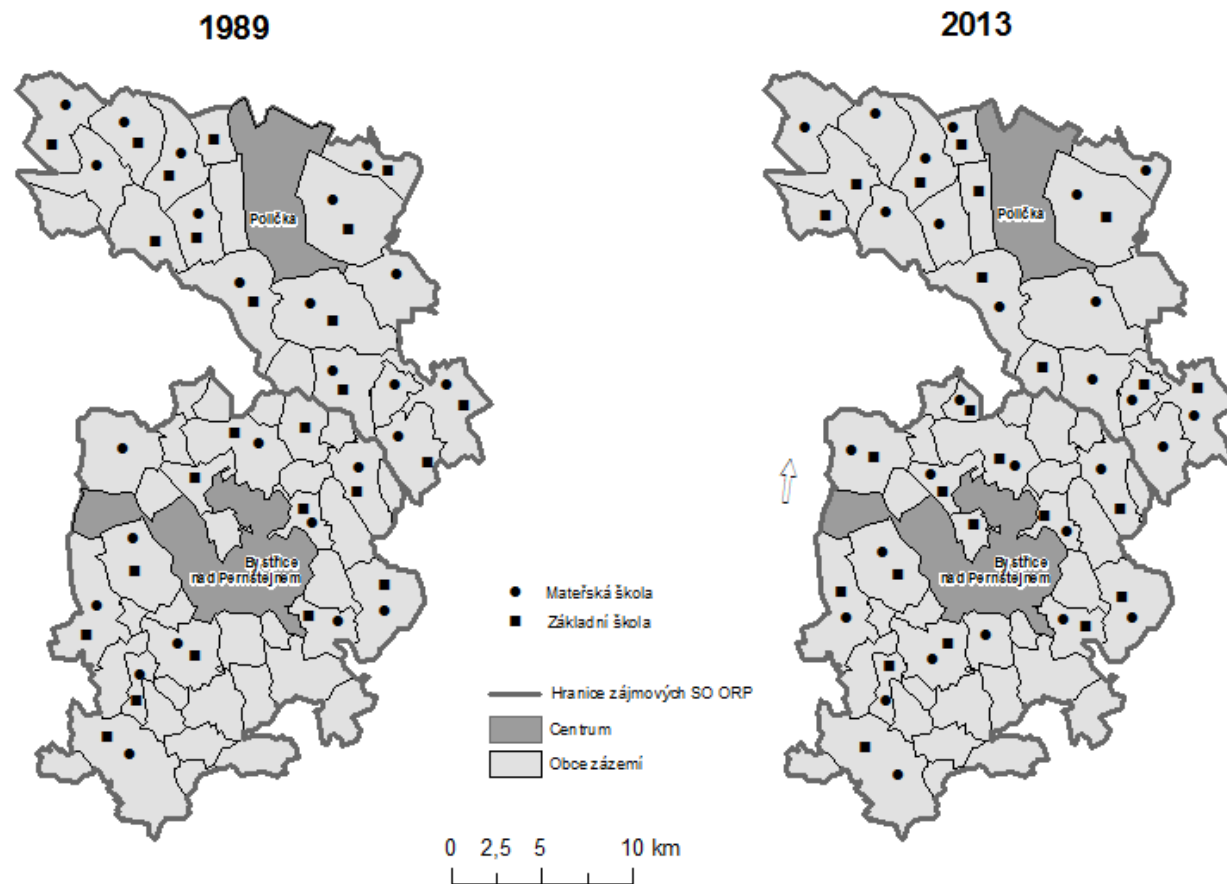
Výsledky

Tab. 4: Změny v počtu zařízení vybraných služeb ve venkovských regionech Bystřicka a Poličska v letech 1989 a 2013

		ORP Bystřice nad Pernštejnem zázemí		ORP Polička zázemí	
		1989	2013	1989	2013
ŠKOLSTVÍ	<i>MŠ</i>	11	14	14	15
	<i>ZŠ</i>	13	13	13	11
ZDRAVOTNICTVÍ	<i>Praktický lékař pro děti</i>	3	3	7	8
	<i>Praktický lékař pro dospělé</i>	5	8	5	6
	<i>Stomatolog</i>	4	6	5	2
	<i>Gynekolog</i>	2	4	0	1
	<i>Zdravotnické středisko</i>	4	5	5	5
	<i>Lékárna</i>	1	2	2	1
	<i>Speciální zdravotnické zařízení</i>	0	0	0	1
SOCIÁLNÍ SLUŽBY	<i>Domovy pro děti a mládež</i>	0	0	0	1
	<i>Domovy pro seniory</i>	0	1	0	0
	<i>Domovy se speciálním režimem</i>	0	2	0	2
MALOOBCHOD	<i>Potraviny a smíšené zboží</i>	33	34	29	33
	<i>Nákupní středisko</i>	3	0	1	2
	<i>Průmyslové zboží</i>	3	4	5	6

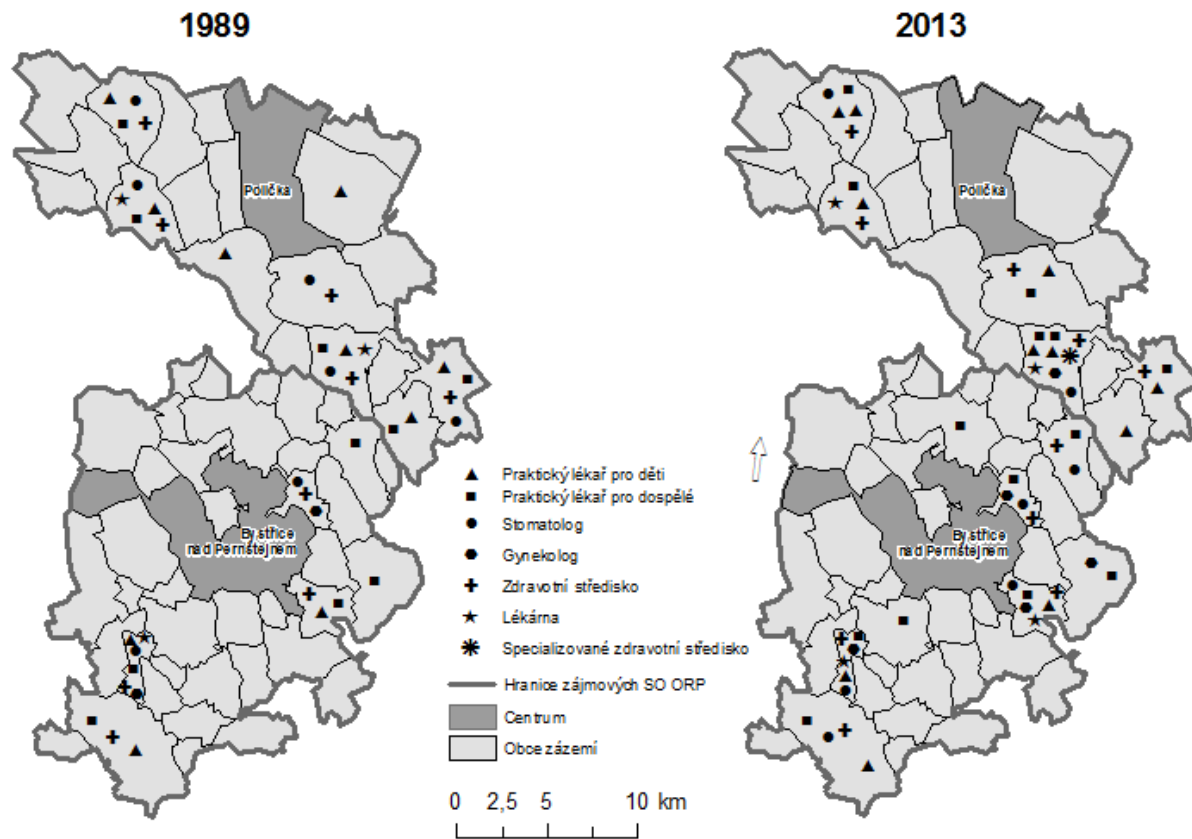
Zdroj: Mazánková (2011), Schaffer (2011); aktualizováno 2013.

Obr. 2a: Obslužnost obcí ve venkovských regionech Bystřicka a Poličska v letech 1989 a 2013 – školská zařízení

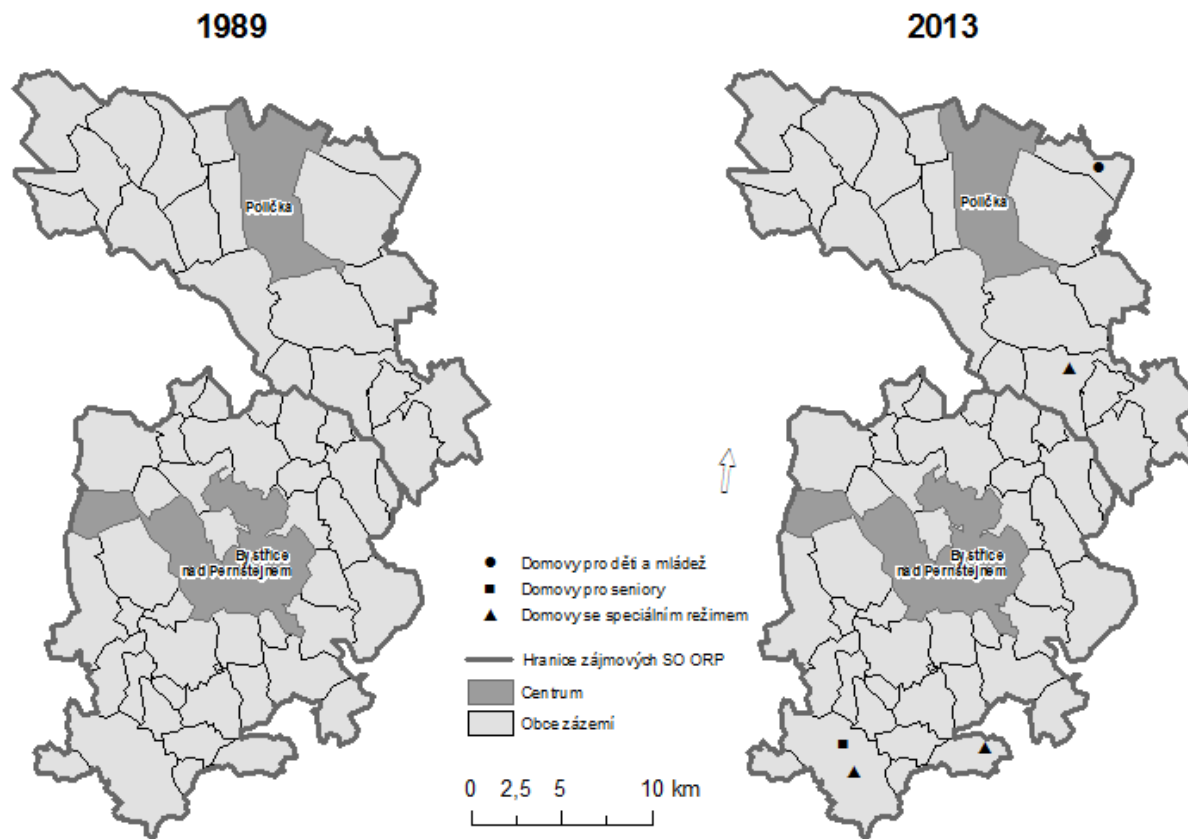
Zdroj: Mazánková (2011), Schaffer (2011); aktualizováno 2013.

Obr. 2b: Obslužnost obcí ve venkovských regionech Bystřicka a Poličska v letech 1989 a 2013 – zdravotnická zařízení

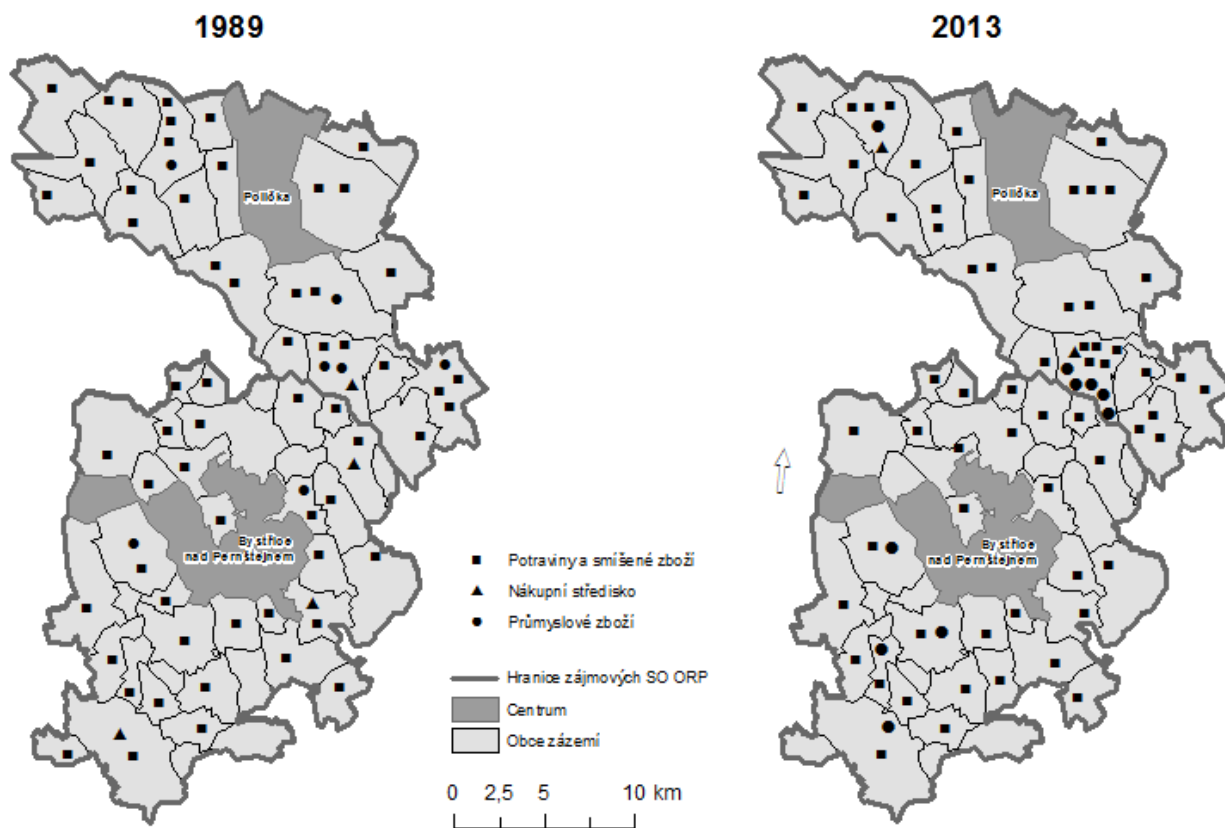
Zdroj: Mazánková (2011), Schaffer (2011); aktualizováno 2013.

Obr. 2c: Obslužnost obcí ve venkovských regionech Bystřicka a Poličska v letech 1989 a 2013 –zařízení sociálních služeb

Zdroj: Mazánková (2011), Schaffer (2011); aktualizováno 2013.

Obr. 2d: Obslužnost obcí ve venkovských regionech Bystřicka a Poličska v letech 1989 a 2013 – maloobchodní prodejny

Zdroj: Mazánková (2011), Schaffer (2011); aktualizováno 2013.

Závěr?

- Současná situace ve sledovaném území není nijak dramatická.
 - Skoro všechny sledované kategorie služeb zaznamenaly nárůsty počtu jejich zařízení.
 - Jen okrajově se vyskytly změny signalizující menší ztrátu obslužnosti.
 - Výsledky mají **ilustrační charakter** -pro sofistikovanou vypovídací hodnotu nutné rozšířit území i soubor sledovaných parametrů (mj. mobilita obyvatel a společenská reflexe)
-